

Dosar nr. (Număr în format vechi)

R O M Â N I A
CURTEA DE APEL BUCUREȘTI
SECȚIA A VII-A PENTRU CAUZE PRIVIND CONFLICTE DE MUNCĂ
ȘI ASIGURĂRI SOCIALE

ÎNCHEIERE

Ședința publică din data de

Completul de judecată compus din:

Președinte:

Judecător:

Grefier:

Pe rol, soluționarea apelurilor formulate de apelantul-reclamant și apelanta-pârâtă, împotriva sentinței civile nr. din data de, pronunțată de Tribunalul București - Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în dosarul nr., cauza având ca obiect „pretenții”.

La apelul nominal făcut în ședința publică au răspuns apelantul-reclamant, personal și asistat de avocat, în baza împuternicirii avocațiale atașate, în fotocopie, la fila 11 a dosarului de fond și apelanta-pârâtă, prin avocat, în baza împuternicirii avocațiale atașate la fila 14 a dosarului de apel.

Procedura de citare este legal îndeplinită.

Grefierul de ședință expune referatul cauzei, în cadrul căruia învederează instanței obiectul cauzei, stadiul procesual, părțile și legalitatea îndeplinirii procedurii de citare.

Curtea, din oficiu, pune în discuție sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în procedura prevăzută de art.519, cu respectarea dispozițiilor art.520 Cod procedură civilă, în vederea dezlegării următoarei chestiuni de drept: dacă înregistrările audio ale unor convorbiri telefonice ale salariatului cu alți salariați sau alți reprezentanți identificabili ai angajatorului, pe care salariatul le solicită ca probe în cadrul judecății în contradictoriu cu angajatorul, pot fi considerate mijloace de probă indiferent dacă persoana cu care salariatul a purtat conversația a fost sau nu încunoștințată și și-a exprimat acordul pentru înregistrarea respectivei convorbiri.

Apelanta, prin avocat, arată că, în opinia sa, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție este utilă și necesară soluționării cauzei.

Apelantul, prin avocat, arată că, în opinia sa, înregistrarea audio efectuată de salariat la locul de muncă, chiar și în condițiile în care aceasta a fost realizată fără acordul persoanei a cărei voce a făcut obiectul înregistrării, este o probă admisibilă și poate fi încuviințată într-un litigiu de muncă, această opinie fiind în acord cu Minuta întâlnirii președinților secțiilor pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale ce a avut loc la nivelul Curții de Apel Cluj, la data de 19.04.2019, minută atașată, în fotocopie, la filele 29-30 ale dosarului de apel.

La întrebarea instanței, arată că, într-adevăr, aceste minute nu oferă îndrumări pentru instanțe, ci reprezintă o poziție doctrinară, o interpretare a unui fapt juridic de către formatorii INM.

Curtea declară dezbaterile închise și, în raport de dispozițiile art.394 Cod procedură civilă, reține cauza în pronunțare, învederând părților, prin reprezentanți, faptul că, până la momentul sesizării, au posibilitatea de a depune la dosar, și în scris, puncte de vedere asupra acestei chestiuni.

CURTEA

Asupra sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție potrivit art.519 și art.520 din Codul de procedură civilă, constată următoarele:

La termenul din data de 31.10.2023, instanța, din oficiu, a pus în discuția părților sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în vederea dezlegării următoarei chestiuni de drept: dacă

înregistrările audio ale unor convorbiri telefonice ale salariatului cu alți salariați sau alți reprezentanți identificabili ai angajatorului, pe care salariatul le solicită ca probe în cadrul judecății în contradictoriu cu angajatorul, pot fi considerate mijloace de probă indiferent dacă persoana cu care salariatul a purtat conversația a fost sau nu încunoștințată și și-a exprimat acordul pentru înregistrarea respectivei convorbiri

La data de 13.11.2023, apelantul-reclamant a transmis, prin email, un punct de vedere față de sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în sensul:

Potrivit art.341 alin. 2 Cod proc civ., „Sunt, de asemenea, mijloace materiale de proba și fotografiile, fotocopiile, filmele, discurile, benzile de înregistrare a sunetului, precum și alte asemenea mijloace tehnice, dacă nu au fost obținute prin încălcarea legii ori a bunelor moravuri.”

Așadar, legiuitorul îngăduie în mod expres ca înregistrările audio să reprezinte probe în procesul civil.

Prin sintagma „încălcarea bunelor moravuri” (întrucât de încălcarea legii nu se poate pune problema) legiuitorul a înțeles situațiile în care înregistrările cuprind aspecte din viață privată a persoanelor înregistrate. Atâta timp cât înregistrările privesc aspecte strict legate de faptele ce urmează a fi probate, consideră că nu se poate vorbi, în nici un caz, despre încălcarea bunelor moravuri.

Unul dintre scopurile principale ale procesului civil, ca și ale celui penal de altfel, este aflarea adevărului.

Se poate considera că prin administrarea acestei probe instanța poate audia în mod nemijlocit interacțiunile care au avut loc între părți, fapt ce facilitează în mod negreșit procesul de aflare a adevărului.

Consideră această probă ca fiind în mod deosebit concludentă și utilă cauzei întrucât redă în mod nealterat interacțiunea dintre părți.

Trebuie, de asemenea, luat în considerare și faptul că autenticitatea înregistrărilor nu a fost contestată de către partea adversă, deci rezultă o recunoaștere implicită a faptului că pe înregistrări sunt într-adevăr persoanele care se susține că sunt.

De asemenea, nu s-au ridicat critici cu privire la faptul că ar fi existat tăieri sau alipiri ale fragmentelor audio, ceea ce ar fi putut conduce la scoateri din context, existând deci implicit o recunoaștere și a faptului că înregistrările sunt fluente și conversațiile înregistrate nu prezintă scoateri din context.

Consideră util și punctul de vedere al minutei formatorilor INM, anexat la dosar, care exprima opinia conform căreia această probă este admisibilă dacă conține aspecte care pot duce la soluționarea cauzei, cum este cazul și în speță de față. Așadar, și în doctrina, această probă este validată.

În concluzie, în opinia sa, nu există niciun motiv legal sau de altă natură pentru care proba cu înregistrările audio să nu poată fi încuviințată și administrată de către instanță.

Situația de fapt a speței:

Reclamantul a chemat-o în judecată pe, solicitând, prin acțiunea în forma sa inițială, obligarea acesteia la plata sumei de de euro reprezentând cuantificarea pentru prejudiciul moral și material suferit ca urmare a unor preținse acțiuni necorespunzătoare ale angajatorului, acțiuni pe care prima instanță le-a considerat a se subsuma noțiunii de hărțuire.

La data de 13.12.2022, instanța de fond,, a admis, în parte, acțiunea, obligându-l pe angajator la plata sumei de lei, cu titlu de prejudiciu material și la de lei, cu titlu de prejudiciu moral.

În motivarea soluției, judecătorul fondului a reținut că a fost demonstrată o conduită prin care reclamantul a fost hărțuit la locul de muncă, în scopul de a-l determina să își prezinte demisia, în analiza conținutului convorbirii telefonice înregistrate (fără racordul interlocutorului) de către reclamant, prima instanță făcând referire, inter alia, și la faptul că reclamantul însuși ar fi manifestat un comportament ”provocator” cu privire la ”conlocutorul său, în scopul de a obține anumite reacții de la acesta.

O parte importantă a soluției asupra căreia Tribunalul s-a oprit a avut la bază conținutul conversației telefonice înregistrate fără acordul celui cu care a fost purtată conversația, parte din această conversație fiind redată în considerentele sentinței, în scopul justificării soluției pronunțate.

Împotriva sentinței, atât reclamantul cât și pârâta au declarat apel.

În cuprinsul apelului formulat, în raport de motivarea soluției apelante, pârâta a contestat acordarea valenței probatorii acestei înregistrări a convorbirii telefonice, susținând că aceasta a fost realizată fără ca interlocutorul reclamantului să fi fost încunoștințat asupra împrejurării înregistrării, respectiv fără consimțământul acestuia, aspect care nu a fost negat de către reclamant.

Dispoziții legale incidente speței:

Articolul 341 alin.2 din Codul de procedură civilă.

Problema de interpretare a dispozițiilor legale

Dispoziția legală precitată permite folosirea mijloacelor materiale de probă _înregistrarea unei convorbiri telefonice fiind un asemenea mijloc materia de probă_ dacă acestea nu sunt interzise de lege sau dacă nu contravin bunelor moravuri.

Problema de drept a speței, care generează și dificultatea de interpretare, constă în a lămuri dacă o convorbire telefonică, înregistrată fără acordul interlocutorului, care acționează în numele sau care este perceput a acționa în numele angajatorului, poate constitui sau nu un mijloc de probă, circumscriindu-se unei probe obținute fără a fi încălcată legea sau bunele moravuri.

Condiții de admisibilitate:

Problema de drept este una nouă, nefiind identificată, pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, o întrebare identică, soluționată în procedura reglementată de prevederile art.519 și urm. Cod proc. civilă sau în procedura reglementată de prevederile art.514 și urm. Cod proc. civilă.

Curtea de Apel București, autoare a cererii de sesizare, se regăsește printre instanțele enumerate în art.519, judecând pricina în calitate de ultimă instanță.

Se solicită interpretarea prevederilor cuprinse în legi, și anume prevederile art.341 alin.2 din Codul de proc. civilă.

Este adevărat că solicitarea vizează interpretarea unei norme de procedură civilă, iar nu a uneia de drept material, însă Înalta Curte, în jurisprudența sa recentă, a conferit dezlegări și unor chestiuni care priveau modul de aplicare a unor norme de procedură civilă (și penală).

În acest sens, poate fi exemplificată decizia nr.75 din 14.11.2022, publicată în Monitorul oficial PI nr.182/3.03.2023, referitoare la o anumită modalitate de comunicare a citației și la situațiile în care se poate constata nulitatea procedurii de citare, raportat, printre altele, și la conținutul cererii de chemare în judecată.

Dificultatea interpretării sintagmei "bunele moravuri" din cuprinsul textului art.341 alin.2 din Codul de proc. civilă, căreia îi corespunde, în dinamica particulară a speței, împrejurarea înregistrării, fără acord, a unei convorbiri telefonice cu un reprezentant al angajatorului (sau a unei persoane percepute de către salariat ca vorbind în numele angajatorului, indiferent de poziția respectivei persoane în organigrama angajatorului) rezidă în necesitatea de a cunoaște /lămuri dacă și angajatorul se bucură de o protecție similară cu cea a salariatului, în ipoteza în care o formă de monitorizare (respectiv înregistrarea unei convorbiri telefonice) este realizată de către salariat, jurisprudența existentă punând accent pe ipoteza protejării salariatului în fața unei acțiuni intruzive, neloiale, din partea angajatorului.

Dezlegarea este esențială pentru soluționarea cauzei, întrucât, așa cum se sublinia în cele ce preced, soluția primei instanțe și o parte dintre criticile apelantei pârâte au avut în vedere valorificarea conținutului conversației telefonice purtate între reclamant și o altă persoană, percepută de către reclamant ca fiind un reprezentant al pârâtei.

Punctele de vedere a completului de apel și jurisprudență relevantă

Înregistrarea unei convorbiri telefonice, fără acordul sau încunoștințarea interlocutorului, nu este în mod expres interzisă de lege, cel puțin nu în materie civilă, domeniu căruia i se circumscrie și ramura dreptului muncii.

Prin urmare, ar trebui deslușit dacă o astfel de conduită constând în înregistrarea convorbirii cu un interlocutor căruia nu i se aduce la cunoștință împrejurarea înregistrării conversației este compatibilă cu noțiunea de "bune moravuri" pe care legiuitorul o folosește în cuprinsul textului art.341 alin.2 din Codul de proc. civilă.

În raporturile dintre clienți/consumatori și agenți economici, avertizarea primilor cu privire la înregistrarea conversației/mesajului constituie o regulă în ceea ce privește desfășurarea unei convorbiri telefonice sau înaintea înregistrării unui mesaj transmis de către client/consumator.

Aceasta se întâmplă nu doar pentru a veni în ajutorul agentului economic în scopul soluționării problemei sesizate, dar și pentru a modela conduita celui care îl apelează pe agentul economic.

Or, dacă în astfel de situații, în care interrelaționarea este una întâmplătoare, sporadică, se impune, cel puțin la nivel cutumiar, încunoștințarea asupra faptului că o conversație telefonică este înregistrată, cu atât mai mult s-ar impune o conduită similară și în ipoteza în care conversația privește împrejurări de fapt ce ar putea prezenta relevanță privitor la raporturi juridice în desfășurare sau anterior derulate.

Spre deosebire de mesajele text care, prin natura lor, dacă nu au atașată opțiunea de ștergere automată după trecerea unui interval de timp, rămân consemnate scriptic, convorbirile telefonice nu sunt destinate a lăsa o amprentă similară, decât dacă subzistă un acord al celor care poartă o astfel de conversație.

În plus, în astfel de conversații se pot strecura, uneori și involuntar, aspecte de ordin personal, ceea ce ar face dificilă prezentarea unei astfel de mijloc de probă, fracționat, pentru protejarea aspectelor fără legătură cu pretenția în a cărei dovedire a fost solicitat ca mijloc material de probă.

Avertizarea interlocutorului cu privire la înregistrarea conversației are drept scop evitarea unor astfel de situații, permițând concentrarea discuției, în baza avertizării prealabile, în deplină cunoștință de cauză, asupra aspectelor de fapt care privesc raporturile juridice dintre părți, reprezentând o punere în practică a principiului consensualității și al bunei-credințe, care, potrivit art.8 din Codul muncii, trebuie să guverneze relațiile dintre părți.

În cauza, prin Hotărârea pronunțată la, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut încălcarea dreptului la viață privată, ca efect al monitorizării felului în care salariatul folosea, în timpul orelor de program, un serviciu de mesagerie (Yahoo Messenger), deși fusese încunoștințat asupra faptului că nu avea voie să folosească resursele companiei în interes personal: "77. Curtea consideră că rezultă în mod clar din dosar că reclamantul fusese într-adevăr informat cu privire la interdicția de a utiliza internetul în scopuri personale, impusă prin regulamentul intern al angajatorului său (a se vedea supra, pct. 14). **Cu toate acestea, nu este la fel de clar că a fost informat cu privire la monitorizarea comunicărilor sale înainte de inițierea operațiunii de monitorizare.** Astfel, Guvernul susține că reclamantul a luat cunoștință de informarea angajatorului la o dată nespecificată, în perioada 3-13 iulie 2007 (supra, pct. 16). Or, autoritățile naționale au omis să examineze dacă reclamantul fusese informat cu privire la activitatea de monitorizare la o dată anterioară datei instituirii acestei măsuri, având în vedere că angajatorul a înregistrat comunicările în timp real în perioada 5- 13 iulie 2007 (supra, pct. 17). 78. În orice caz, nu pare că reclamantul a fost informat în prealabil cu privire la amploarea și natura monitorizării efectuate de către angajatorul său ori cu privire la posibilitatea ca acesta să aibă acces la conținutul comunicărilor sale. 79. Curtea ia notă, de asemenea, de argumentul reclamantului, potrivit căruia el însuși crease contul de Yahoo Messenger în cauză și era singurul care îi cunoștea parola (supra, pct. 68). De asemenea, Curtea constată că, astfel cum reiese din înscrisurile depuse la dosar, angajatorul a avut, de asemenea, acces la contul personal de Yahoo Messenger al

reclamantului (supra, pct. 21). Astfel, reclamantul crease contul de Yahoo Messenger în cauză în urma instrucțiunilor angajatorului său pentru a răspunde întrebărilor clienților (supra, pct.11), iar angajatorul avea acces la acesta. 80. Nu s-a stabilit dacă - și în acest caz, în ce măsură - regulamentele restrictive ale angajatorului i-au permis reclamantului să aibă așteptări rezonabile privind viața privată. Astfel, instrucțiunile unui angajator nu pot să reducă la zero exercitarea dreptului la viață privată socială la locul de muncă. Respectarea vieții private și a confidențialității comunicărilor se impune în continuare, chiar dacă acestea pot fi limitate în măsura în care este necesar. 81. Având în vedere toate aceste considerații, Curtea concluzionează că acele comunicări efectuate de reclamant la locul său de muncă intrau în sfera noțiunilor de „viață privată” și „corespondență”.

Prin urmare, ceea ce CEDO a considerat esențial a fost lipsa unei avertizări prealabile referitor la măsura monitorizării, ceea ce, mutatis mutandis, se poate aplica și în cazul convorbirilor telefonice, atunci când unul dintre interlocutori nu este avertizat, în prealabil, asupra înregistrării conversației.

În cauza, reclamanta, angajată ca secretară a unui director adjunct dintr-o unitate de învățământ, a reclamat încălcarea vieții private ca urmare a monitorizării telefonului, modului în care a accesat internetul și emailul, în condițiile în care intervalul supus monitorizării, instituția de învățământ care o angajase pe reclamantă nu avea nicio politică de monitorizare, legislația din Marea Britanie negarantând un drept general la protecția vieții private, abia ulterior fiind introduse norme privind reglementarea interceptării comunicațiilor și condițiile în care angajatorii puteau înregistra sau monitoriza comunicațiile angajaților lor, fără consimțământul acestora.

Monitorizarea utilizării telefonului s-a realizat prin analizarea facturilor telefonice ale școlii, care arătau numerele apelate, datele și orele apelurilor, ca și durata și costul acestora, monitorizarea internetului a vizat verificarea ale site-urilor vizitate, a datelor și orelor acestor vizite, iar controlul e-mail-ului a examinat adresele, datele și orele de trimitere a mesajelor.

Curtea de la Strasbourg, constatând o încălcare a art.8 din Convenție, a reținut următoarele: ”Colectarea și păstrarea, fără înștiințarea reclamantei, a informațiilor cu caracter personal despre utilizarea telefonului, a email-ului și a Internetului sunt, prin urmare, o ingerință în dreptul reclamantei la respectul vieții private și a corespondenței sale. Pentru a îndeplini cerința de previzibilitate, legea trebuie să fie suficient de clară, pentru a exprima de manieră satisfăcătoare în ce condiții și circumstanțe se permite autorității publice să recurgă la măsurile în cauză.”

Este adevărat că, în prezenta cauză, cel înregistrat fără un acord prealabil exprimat a fost un reprezentant sau cel puțin o persoană percepută de către reclamant ca fiind un reprezentat de facto al angajatorului, iar nu salariatul, însă, în opinia unuia dintre membrii completului, rămâne aceeași necesitate a încunoștințării prealabile asupra înregistrării conversației, întrucât, în aplicarea principiului mai sus amintit, cel al consensualității și buneii-credințe (*„Relațiile de muncă se bazează pe principiul consensualității și al buneii-credințe Pentru buna desfășurare a relațiilor de muncă, participanții la raporturile de muncă se vor informa și se vor consulta reciproc, în condițiile legii și ale contractelor colective de muncă.”*), fiecare dintre părți, așadar și salariatul, trebuie să acționeze cu bună-credință și să aducă la cunoștința persoanei care se recomandă a purta o conversație în numele angajatorului sau lasă această impresie salariatului împrejurarea înregistrării conversației, tocmai pentru a permite reglarea conduitei interlocutorului, în sensul de a imprima respectivei conversații un caracter care să o relaționeze complet cu sfera raporturilor de muncă.

Bunele moravuri, o exprimarea elegantă, dar, în egală măsură, ambiguă a Codului de procedură civilă, trebuie să fie interpretată ca impunând oricărei părți ce participă la o conversație o cunoaștere rezonabilă a condițiilor în care se desfășoară interacționarea.

O astfel de cunoaștere presupune încunoștințarea părților asupra înregistrării/fotografierii/filmării respectivei conversații sau interacțiuni, cu excepția situațiilor în care astfel de demersuri au un caracter jurnalistic (reportaj, anchetă jurnalistică), au un caracter întâmplător (ceea ce nu este cazul în speța dedusa judecății) sau sunt autorizate într-o procedură cu caracter penal.

În doctrină, cu privire la utilizarea, ca mijloc de probă, a înregistrării convorbirilor telefonice s-a subliniat necesitatea ca acestea să fie obținute și utilizate cu respectarea principiului loialității

(care nu pare a fi altceva decât o aplicare particulară a ceea ce legiuitorul a înțeles să subsumeze termenului generic de bune moravuri): *"Așadar, loialitatea administrării probei are o importanță principial mai mare decât necesitatea probării unor raporturi juridice."* (Zidaru Liviu, Pop P., în "Drept procesual civil", Editura Solomon, pag.227)

În opinia celuilalt membru al completului de judecată, înregistrarea conversației telefonice purtate, fără acordul persoanei înregistrate, poate fi folosită ca mijloc de probă întrucât nu vizează aspecte legate de viața privată a celor implicați în conversația înregistrată.

Punctul de vedere al părților este consemnat în partea introductivă a prezentei încheieri.

Apreciind îndeplinite condițiile prevăzute în art. 519 din Codul de Procedură Civilă, instanța de apel urmează a sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție și va suspenda, în temeiul art. 521 alin.2 din același Cod, judecata apelului până la pronunțarea deciziei de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN NUMELE LEGII, DISPUNE:

În temeiul art.519 și art.520 din Codul de procedură civilă:

Sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să dea o rezolvare de principiu următoarei chestiuni de drept:

Dacă înregistrările audio ale unor convorbiri telefonice ale salariatului cu alți salariați sau alți reprezentanți identificabili ai angajatorului, pe care salariatul le solicită ca probe în cadrul judecății în contradictoriu cu angajatorul, pot fi considerate mijloace de probă indiferent dacă persoana cu care salariatul a purtat conversația a fost sau nu încunoștințată și și-a exprimat acordul pentru înregistrarea respectivei convorbiri?

În baza art.520 alin.(2) din Codul de procedură civilă:

Suspendă judecarea apelurilor formulate de apelantul-reclamant, CNP, cu domiciliul în și *cu domiciliul procesual ales la Cab. Av. „.....” din* și apelanta-pârâtă, CIF, înregistrată la Oficiul Național al Registrului Comerțului sub numărul, cu sediul în și *cu sediul procesual ales la Cab. Av. „.....” din*, împotriva sentinței civile nr. din data de, pronunțată de Tribunalul București - Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în dosarul nr., până la pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea acestei chestiuni de drept.

Fără cale de atac.

Pronunțată astăzi,, și pusă la dispoziția părților prin mijlocirea grefei.

Președinte

.....

Judecător

.....

Grefier

.....

Red.:

Tehnored.: